

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Priljubljanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankirani pismi na sprejemamo. Izdaja vsak teden. Naročnina letno 60 din. za tiskovino 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šte. 11.753. Telefon 45-86

Sami moramo skrbeti za ugled lastnega stanu

Ni to prvič v zgodovini našega stanu, da se učiteljstvo obrekne v blati pred širšo javnostjo. Pred preprostim ljudstvom, ki je nje-mu in njegovemu naraščanju učitelji določeni za vzgojitelja in svetovalec, ga hočejo ponižati in mu vzeti ves ugled. Hočejo ga onemogočiti s podcenjevanjem njega samega, njegovega dela in tudi njegove sposobnosti. — Hočejo! — Nas pa mora zanimati, v koliko bi bili tako hotenje in njemu sledeči poizkusi učinkoviti, v koliko lahko ovirajo pravičen razvoj našega stanu — nam škodijo in v koliko bi jih mi z lastnimi močmi lahko preprečili, onemogočili, ali pa vsaj ovirali.

Nepravilno bi bilo misliti, da ostanejo taki napadi brez posledice, da nam ne morejo škoditi. Prav zaradi tega, ker lahko povzročijo stanu kot celoti neprecenljivo škodo, ker ovirajo njegov razvoj in stremenje po absolutni demokratizaciji šolstva, je naša dolžnost upreti se takim poizkusom.

Povsem razumljivo je, ako nam drugi kratijo ugled in s pavšalnimi obdolžitvami blatijo ves stan, da nastaja iz tega posledica, ki nalaga vsemu stanu dolžnost, da stopi v obrambo svoje časti, svojega ugleda in tudi svoje avtoritete. Sami moramo pravilno vrednotiti svoje delo in se zavedati odgovorne naloge, ki jo imamo. V prvi vrsti moramo sami skrbeti za svoj ugled z izrazitim ponosom na pripadnost tako važnega stanu. To in pa zavest, da kdor blati celoten stan, ni upravičen in tudi ne poklican, da išče in določa »častne izjeme« med nami, nas mora še bolj povežati v trdno in homogeno celoto, ki se bo spontano uprla vsakemu napadu in tudi poizkusu omalovaževanja našega poklicnega šolskega in izvenšolskega dela. Pogled vase in objektivna lastna ocena naj pokažeta vsakemu učitelju in vsaki učiteljici, da škodi najbolj samemu sebi, ako s prištevanjem med »častne izjeme« dopušča izpade in napade na svoje sotočarišče ali pa na ves stan. Bodo trdni v obrambi samega sebe in lastne časti, pa tudi, in to v prvi vrsti v obrambi časti celotnega učiteljskega stanu. Samovzgoja, samozavest in kritično presojanje samega sebe so najvažnejše osnove našega skupnega prizadevanja dvigniti ugled stanu na ono višino pomembnosti in veljavnosti, ki mu pripada zaradi važne in odgovorne naloge med narodom. To prizadevanje nas bo nujno dovedlo do pravega iskrenega tovarištva, ki ne izključuje medsebojnega starostnega in starejšinskega spoštovanja. Kajti prav pomanjkanje tovarištva je čisto vzrok, da se mnogi tudi iz naše srede pridruži nerazsodnim obrekovalcem, ki blatijo posameznike in ves stan.

Pogled na zgodovinski razvoj učiteljskega poklica nam pokaže povsem jasno in razločno, kako težka in z najrazličnejšimi ovirami prepletena je bila pot našega stanu od učitelja-cerkovnika do učitelja-državnega uradnika. Dobro se zavedamo kakšen je bil ugled in položaj učitelja v konkordatski dobi in kako, rekli bi z naravnost nadčloveškimi naporami naših tovarišev in stanovske organizacije v preteklosti, se je posrečilo dvigniti pomen in tudi ugled učiteljstva od stopnje na stopnjo do sedanjosti. Toda sama potreba in pomen stanu ne ustvarjata tudi ugleda, spoštovanja in veljavnosti, pač pa je nujno potrebno, da za ugled in avtoriteto stanu skrbijo njegovi posamezni pripadniki, ki morajo prav zaradi poznanja preteklosti jasno in odločno usmeriti svoje korake v bodočnost. Ne samo kot delavci v šoli in med narodom, marveč tudi kot izraziti in borbeni člani stanovske organizacije, morajo skupno z vsemi pripadniki učiteljskega stanu s ponosom stopati v vrste branilcev naše časti, našega ugleda.

In prizadevanje in delo za ugled, ki nam ga drugi osporavajo, skušajo zmanjšati ali povsem odvzeti?

Spoštovanje učitelja, ki se je s svojim delom povzpela do osebnosti, ne morejo omajati razni papirnati pamfleti. S temeljitim proučevanjem razmer v službenem kraju spoznava potrebe ljudstva, iz šolske sobe stopa med ljudi, svetuje in pomaga, a nikoli ničesar ne vsiljuje. S lastnim delom dokazuje pravilnost svojih nasvetov in si s tem pridobiva zaupanje in spoštovanje ljudi, med katerimi dela. Ugleda tako priljubljenega učitelja ne more nihče omajati z raznimi natolcevami, a tudi premestitev po službeni potrebi ga ne more zabrisati.

Današnji učitelj — učitelj, ki hoče biti osebnost, se ne ujdina nikomur več za propagatorja raznih strankarskih načel, marveč velja za neposrednega kulturnega delavca med ljudstvom. Doba, ki je Cankarju dala pobudo za »Pohujšanje v dolini šentflorijanski« in za »Hlapce«, je za nami. Odločno pa se moramo upreti vsakemu poizkusu, ki bi stremil k ustvarjanju pogojev za povratak učiteljstva v take čase. S spopolnjevanjem samega sebe in z izkristaliziranjem značajev, a predvsem s ponosom na stan in s svojim delom onemogočimo vsako podcenjevanje, vsako oma-

O kmečko nadaljevalnem šolstvu

Ker je bilo letos pri razpravah zasedanja banskega sveta mnogo govora o kmečko nadaljevalnem šolstvu, naj povem tudi jaz nekaj misli k temu, ker bo treba od razprav preiti k delu samemu ter kmečko nadaljevalnemu šolstvu dati ono svobodo razmaha, kakršno danes časi zahtevajo od nas, da ne bomo vedno samo govorili in pisali o volji, ki jo imamo, da pomagamo kmetu, nego da raje več zanj storimo. — Če je strokovno nadaljevalno šolstvo za izobrazbo obrtnega vajenca potrebno, o čemer ne more biti razpravljanja, saj ga šola v pogledu izobrazbe volje, hotenja in razmaha čisto osamosvoji, da kora skozi življenje v današnji ostri medsebojni konkurenci kot cel in zrel mož, potem pač ni dvoma, da je treba tako dvigniti tudi našega kmečkega fanta in dekle. Tudi on, pa najbolj on mora biti v teh in bodočih težkih dneh cel človek, kateremu bo ljubezen do poklica, do grude najvišja zapoved, vtelesena v njem samem, zrasla z njim v celoto, da ga manjša ali večja nesreča na domačiji ne bo vodila v škodoželjnost sovraštva, ne rahljala vezi med njim in zemljo, da mu ne bodo uhajali pogledi preko gričev in hribov ter iskali nove zarje z novimi upi in načrti. On mora najbolje vedeti, da zasaja plug in motiko pod zarjo, ki mu edina more dati blagoslov. — Ko fant, 14-leten, zapusti staro ali »novo« šolo, se znajde nad njim samim mnogo vplivov, ki ga pod pritiskom razmer okolja usmerjajo več ali manj na razna pota in zadene pravo pot sam v toliko, kolikor je v njem klenega, prirojenega ali privzgojenega. Če mu je bila šola »kasarna«, kot pravijo naši pedagogi iz poskusnih razredov, ali če je izšel iz delovne šole same, mu ona ni dala in mu ni mogla dati trdne osnove, na kateri bi gradil kar naprej, ko se znajde v resničnem življenju obdelovalca polja ali vinograda. — Učenec, ki je zapustil šolo in se gre nato učiti obrti, je obvezen obiskovati strokovno nadaljevalno šolo. V naši banovini je kmečko nadaljevalnih šol iz leta v leto več, pa še daleč ne toliko, da bi mogli govoriti o splošni izobrazbi kmečke mladine. Vsak izvršuje svoj poklic z uspehom le, če ga istočasno izvršuje z veseljem in voljo in znanjem. Ko gre kmečki fant ali dekle iz šole, se prične zanj povsem novo življenje. Dela na domačiji, ker mora delati, rad gre v gostilno ali na večerno pohajkovanje, najde si raznoliko družbo, v mislih in besedah zavida one, ki nič ne delajo — pa vendar žive.

Ko bomo našega kmečkega fanta in dekle usposobili, da bo stremil za izboljšanjem svojega položaja edino s pomočjo samega sebe in svoje volje, smo dosegli vse! — Ne samo tisti, katerega za njegovo delo v državni

službi država plačuje, nego vsak, prav vsak, pa najbolj še naš kmečki človek mora biti s svojo grudo in ljubezni tako tesno spojen, da bo odbil in skušal odbijati vsak napad, ki bi bil usmerjen v našo grudo, naš jezik, našo državo. On mora verovati v resnico, da ima vse in prav vse, kar pod božjim soncem v današnjih časih človek na svetu imeti more. On pa tudi mora biti pripravljen, da niti del od tega, kar ima, ne da, on mora znati to dovolj ceniti, spoštovati, ljubiti. Da bo tak posestnik, mora biti tako vzgojen fant, dekle! Z izobrazbo ga usposobimo, da si svoj položaj izboljša, pa da bo potem pripravljen za celoto in za svoje storiti vse, kar bi domovina od njega zahtevala. Brez godrnjanja, brez nevolje, brez jeze v srcu! — Za tako vzgojo je res, da je treba celih ljudi, a niti najmanj ne dvomim, da ga ni med učiteljstvom takega, ki ne bi hotel vzgojiti tak rod. — Da se najdejo, če smo odkriti, izjeme vsepovsod, v vsakem stanu, je res. Ni pa še to razlog, da postaja učiteljski stan čisto vsesplošna tarča. Učitelj, ki nima ugleda, ki so mu ga vzeli, ne more imeti uspeha. Ali ne mislimo čisto premalo na dneve za nami? — Kmečko in gospodinsko nadaljevalno šolstvo mora voditi usposobljeno učiteljstvo, ki dodobra pozna življenjski problem in razmere kraja, kajti držati se je načela, da se v vsakem kraju vodi in preživlja ljudstvo le ena sama kmetijska panoga, ena ali dve sta zastopani delno, ostale so postranske. Moj bivši profesor je rad naglašal »Učitelj mora vse znati!« Prav je imel, jaz samo dostavljam »da čisto tudi vse potrpeti«.

Še to: stroški za vzdrževanje teh šol so z ozirom na njih pomen tako majhni, da bi bilo kaj lahko izvesti obveznost tega šolstva vsaj tam, kjer je dovolj usposobljenih učnih moči na razpolago. Prirediti pa je treba mnogo strokovnih tečajev za učitelje in učiteljice! Šmatam drugo nalogo tega šolstva za enako važno, kajti naša kmečka mladina mora stati kot najtrdnější branik, kjer ne bo nobene špranje za dohod tujim in škodljivim vplivom našega narodnega žitja in bitja. Učitelj, kot vzgojitelj in pedagog, ki ima ta cilj kot najvišji imperativ svojega dela, bo to najlaže in rad dosegal. — Isto velja za naša dekleta, saj le malokatera more v mestno kuhinjo, pa še ta ji čisto ne nudi tega, kar bo potrebovala kot gospodinja.

S tega stališča, ne s strokovnega, sem hotel povedati nekaj o tem šolstvu, s pričetim delom je treba nadaljevati. Reforma sama naj prične na učiteljskih, nadaljuje naj se v ljudski šoli, končuje pa v obvezni kmečko-gospodinsko nadaljevalni.

Š. Ljubo.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

Iz poročila v banskem svetu

(Nadaljevanje)

Dotacije

V banovini je 812 šolskih občin, ki so vključene v 403 podeželske upravne občine in 4 občine avtonomnih mest.

K vzdrževanju ljudskih šol za proračunsko leto 1939/1940. prispevajo: upravne občine po proračunih A 10.001.552 din, banska uprava po proračunih B 17.320.000 din, samoupravna mesta 2.521.368 din. Skupaj 29.842.920 din ali več od leta 1938/1939.: upravne občine 1.205.575 din, banovina 1.750.829 din. Skupaj 2.956.404 din več, kar gre v glavnem na račun novih šol in oddelkov.

Samoupravna mesta pa prispevajo 949.596 din manj kot preteklo proračunsko leto. V glavnem zato, ker so poravnala stare obveznosti in ker so se ljudske šole v mestih glede svojih potreb v splošnem ustalele in uredile.

Aktivni zaostanki šolskih občin

Po stanju z dne 31. julija 1939. dolgujejo upravne občine krajevnim šolskim odborom še 6.028.610 din, to je 1.308.958 din manj kot lani ob istem času. Ta vsota se bo v nekaj letih mogla plačati; zato se skrbi, da so tekoči proračuni odobreni v okviru resnih potreb šol in v soglasju z upravnimi občinami.

SOCIALNE AKCIJE BANOVIN ZA ŠOLSTVO

Božičnice

Banovina je dala za božič leta 1938. prispevek 300.000 din v blagu za obleko revne šolske mladine ljudskih in meščanskih šol. Blago so prejeli krajevni šolski odbori, ki poleg učiteljstva sodelujejo pri božičnici. Obdarovanih je bilo 764 šol, in sicer vse one, ki so predložile seznime in priredile božičnice.

lovaževanje in sramotenje učiteljskega stanu. S tako obrambo bomo orožje napadalcev povsem skrhali in napadi bodo prenehali.

Sami smo v prvi vrsti poklicani, da si priborimo ugled in spoštovanje. To hočemo in tudi bomo!

Iz poročil krajevnih šolskih odborov in šolskih upraviteljev se razvidi, da obdaritev z oblačilnim blagom doseže v polni meri svoj namen, obenem pa vzpodbuja tudi krajevne činitelje, da z darili sodelujejo pri božičnicah.

Posebna važnost je ta akcija za šole na državni meji in v narodno mešanih krajih, kamor je šlo največ blaga.

Solske kuhinje

Po naših šolah je bilo 92 (od lani + 22) šolskih kuhinj, ki so dajale revni šolski mladini toplo hrano. Ljudske šole so bile s posebno okrožnico opozorjene na važnost šolskih kuhinj, in to posebno v pasivnih krajih, kjer so delavci, vinčarji itd. Za te kuhinje je bilo razdeljenih 33.000 din.

Samoučila

V posameznih predelih naše banovine vlada taka revščina in pomanjkanje, da je izključeno, da bi starši preskrbeli otroke s šolskimi potrebščinami. Da je pouk v teh krajih, kjer nimajo knjig in zvezkov, zelo težaven, je pač samo ob sebi razumljivo. Banska uprava je odposlala tem krajem za 80.000 din zvezkov, za 20.000 din pa drugih neobhodno potrebnih samoučil.

MEŠCANSKE ŠOLE

V banovini je sedaj 43 državnih in 8 zasebnih meščanskih šol. Š. šol. letom 1939/1940. je prirasla nova državna meščanska šola v Kamniku, na meščanskih šolah v Gornji Radgoni, Domžalah, Kranju in Slovenskih Konjicah smo dobili postopne razrede, meščanska šola v Zagorju pa je postala letos popolna.

V novo ustanovljeno meščansko šolo v Kamniku se je vpisalo v prvi razred 50 učencev. Na vseh meščanskih šolah je bilo v začetku šolskega leta 1939/1940. 9182 učencev in učenk (4834 učencev in 4348 učenk), v zasebnih na 1266 učenk, skupaj torej 4834 učencev in 5614 učenk, ali vsek 10.448. Število vpisanih učencev in učenk je letos za 177 manjše od lanskega leta, in sicer na državnih za 70,

na zasebnih za 107. Število je padlo, ker nekatere šole (Zagorje, Konjice, Slovenj Gradec, Kranj, Jesenice, Trzica, Domžale in Rakek) niso mogle sprejeti vseh priglasenih učencev zaradi pomanjkanja prostorov.

Na vseh državnih meščanskih šolah je 262 oddelkov, v zasebnih pa 36, skupaj torej 298 oddelkov. V državnih šolah je naraslo število oddelkov za 10, ker so v nekaterih šolah prirasli novi razredi.

Najmanjša meščanska šola je v Senovem, ki ima 67 učencev in učenk, največja pa na Jesenicah, ki ima 444 učencev in učenk.

Stanje učiteljstva v državnih meščanskih šolah je sledeče: upravitelj je 43, usposobljenih učiteljev 190, absolviranih filozofov (pripravnikov) je 29, honorarnih učiteljev filozofov 18, ljudskošolskih učiteljev, dodeljenih meščanskim šolam 88, učiteljice ženskih ročnih del 13 in honorarnih strokovnih učiteljev 19. Konec oktobra je bilo nastavljenih (dodeljenih) v meščanske šole še 19 absolventov višjih pedagoških šol, tako da znaša število učiteljskega osebja v vseh državnih šolah 419.

Ker manjka v meščanskih šolah kljub temu še okoli 60 učiteljev, je kraljevska banska uprava ponovno zaprosila pri ministrstvu prosvete za 390.000 din izrednega kredita, da bi mogli izpolniti največje vrzeli s honorarnimi učnimi močmi.

V zasebnih meščanskih šolah je vse učiteljstvo pravilno usposobljeno.

Zaradi pomanjkanja učiteljstva tudi letos ni bilo mogoče uvesti v državnih meščanskih šolah prostih predmetov, razen zbornega petja in kuhanja, ker so se morali uporabiti krediti, ki jih je dala banska uprava, za honorarne učitelje obveznih predmetov.

Državne meščanske šole vzdržujejo občine s podporo banovine. Vzdrževanje meščanskih šol stane letno ca. 3.200.000 din; banovina prispeva k temu 360.000 din; na učenca pride povprečno 336 din vzdrževalnih stroškov na leto.

Šolski prostori so neprimerni, odnosno pomanjkljivi: v Ljubljani na I. deški, v Senovem, v Litiji, Zagorju, na Jesenicah, v Vojniku, na Rakeku, v Konjicah in Gor. Radgoni. Težke gospodarske razmere zavirajo zidavo primernih poslopj, vendar so nekatere tako nujno potrebne, da ne bo mogoče več odlašati z zidavo. Novo poslopje za meščansko šolo se je zgradil v Ljubljani (I. mešana meščanska šola Vič), deloma je pa dovršeno že tudi poslopje za meščansko šolo v Črnomlju.

Za nove meščanske šole so se priključili iz Višnje gore, Device Marije v Polju in Slivnice: potrebni bi še bili meščanski šol v Šmarškem in gornjegrajskem okraju.

Kot že prej za prvošolce v srednjih šolah, je izdal letos prosvetni oddelček »Navodila staršem ob vstopu otrok v meščansko šolo«.

(Dalje prih.)

Vabilo na

REDNO LETNO SKUPŠČINO ZADRUGE »UČITELJSKI DOM V LJUBLJANI«

ki bo v nedeljo, dne 7. aprila 1940., v prostorih Učiteljskega doma v Ljubljani, Zibertova ulica 27. Začetek ob 9. uri dopoldne.

Dnevni red:

1. Otvoritev po predsedniku.
2. Poročilo gospodarskega odbora.
3. Poročilo tajnika.
4. Poročilo blagajnika.
5. Revizijsko poročilo.
6. Računski zaključek za l. 1939.
7. Poročilo nadzornega odbora.
8. Sprememba pravil.
9. Volitve.
10. Samostojni predlogi.
11. Slučajnosti.

Opomba: Ako bi letna skupščina ob napovedanem času ne bila sklepna, se bo vršila čez pol ure druga skupščina v istih prostorih in z istim dnevnim redom brez ozira na število navzočih zadrugnikov.

Učiteljski dom kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Ljubljani, r. z. z o. z., 12. marca 1940.

Vrhovec Stanko s. r., predsednik.

Starman Fran s. r., tajnik.

Dsebina:

Sami moramo skrbeti za ugled lastnega stanu.

O kmečko nadaljevalnem šolstvu.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini. Še nekaj misli o »Domu učiteljice«.

UČITELJSKI POKRET: Učenci našega okraja.

LISTEK: Težka zadeva.

Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Stanovska organizacija JUJ.